

Aan
De minister van Financiën en Cultuur

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Datum
28 november 2024
Ons kenmerk
Cft 202400137
Pagina
1/7

Uw kenmerk

Bijlage
2

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2024

Geachte mevrouw Maduro,

Op 18 november 2024 ontving het College Aruba financieel toezicht (CAft) de uitvoeringsrapportage (UR) van Aruba over het tweede kwartaal van 2024. Met dit schrijven ontvangt u de reactie van het CAft op de tweede UR.¹ In bijlage 1 van deze brief vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing bij deze reactie.

Oordeel

Het CAft constateert dat het behoedzaam begrotingsbeleid zijn vruchten afwerpt. Op basis van de tweede UR blijkt dat Aruba ruimschoots voldoet aan de normen voor het financieringssaldo en voor de schuldquote. Het financieringssaldo bedraagt op basis van deze cijfers zelfs 3,9 procent van het bbp. Hiermee wordt voldaan aan de vereiste van tekortcompensatie. Ook aan de personeelslastennorm wordt vooralsnog voldaan. Het CAft merkt evenwel op dat de UR geen actueel inzicht geeft in de financieel-economische staat van Aruba nu de UR opnieuw ver voorbij de wettelijke deadline is aangeleverd. Belangrijke aandachtspunten blijven de hoge rentelasten en de te verwachten forse onderuitputting van het investeringsbudget. Het is noodzakelijk dat Aruba blijft werken aan het verlichten van de rentelastdruk. Een meerjarige investeringsagenda is noodzakelijk om te komen tot effectieve en doelmatige inzet van de gereserveerde investeringsmiddelen.

Vervolg

Het CAft verzoekt u:

1. De derde UR zo spoedig mogelijk aan te leveren en het begrote resultaat van de collectieve sector in de tweede vastgestelde begrotingswijziging (BW) 2024 aan te passen op basis van de meest recente realisatiecijfers.
2. In de derde UR een uitsplitsing van de schuld van de collectieve sector op te nemen.

3. In de tweede BW 2024 nadrukkelijk aandacht te schenken aan de meerjarenontwikkeling van de personeelslasten gerelateerd aan de norm en van de schuldquote van de collectieve sector.
4. Te komen tot een adequaat programma van beheersing van de begrotingsrisico's, de risico's integraal mee te nemen in de begroting en hierover in de uitvoeringsrapportages te rapporteren.
5. De doelmatigheid en de effectiviteit van de investeringen te bevorderen via het opstellen en uitvoeren van een meerjarige investeringsagenda.

Toelichting

Financieringssaldo

Het financieringssaldo van de collectieve sector bedraagt na het tweede kwartaal AWG 297 miljoen ofwel 3,9 procent van het bbp, ruim hoger dan de norm van 1 procent bbp en de 2,6 % die volgt uit de NJN. Hoewel de baten bij het land in de NJN reeds zijn verhoogd, verwacht het CAft aan het einde van 2024 hogere overschotten bij de Algemene Zorgverzekering (AZV) en bij de Sociale verzekeringsbank (SVb), vooral door hogere premiebatens en Belastingopbrengsten op Bedrijfsomzetten (BBO) aan de grens. Dit benadrukt het belang om de besluitvorming af te ronden over de wijze waarop de overschotten van de AZV en SVb worden ingezet voor schuldaflossing. Inzet van de overschotten van 2023 zou een schuldreductie geven van AWG 100 miljoen.²

Schuldquote

De UR presenteert voor het eerst sinds de implementatie van de aangepaste LAft de schuldquote van de collectieve sector. Daarmee wordt conform de LAft gehandeld en invulling gegeven aan de eerdere adviezen van het CAft. Het CAft adviseert de nadere uitsplitsing naar land en overige entiteiten op te nemen in de UR.

Door substantiële overschotten beweegt de schuldquote ruim onder het schuldquotereductiepad dat leidt tot de schuldnorm van 50 procent van het bbp in 2040.³ De schuld van de collectieve sector bedraagt na het tweede kwartaal AWG 5.480 miljoen ofwel 72 procent bbp. Hiermee komt reeds dit jaar een schuldquote van 70 procent bbp in zicht.⁴

Personeelslasten

De personeelslasten komen na het tweede kwartaal uit op 4,0 procent van het bbp. De verwachting is dat Aruba, ondanks de stijgende salariskosten door de indexering, dit jaar beneden het plafond van 10 procent bbp uitkomt. Hoe de personeelslasten zich ontwikkelen tot 2027 (wanneer het plafond van toepassing is) is vooralsnog onduidelijk. Om een beter beeld te krijgen van de ontwikkeling van de personeelslasten is een overzicht van de meerjarenontwikkeling gewenst.

Rentelasten

De aanhoudend hoge rentelasten van 17 procent van de begroting beperken de budgetflexibiliteit van de landsbegroting.⁵ De verdere ontwikkeling van de rentelasten is sterk afhankelijk van de (Amerikaanse) rentestand en de uitkomst van de onderhandelingen tussen Nederland en Aruba over een nieuw toezichtkader. Aflossen blijft vanwege de hoge rentelasten van belang. Daarnaast kan overeenstemming over een nieuw toezichtkader in combinatie met de inzet van de overschotten bij de overige entiteiten substantiële renteverlichting bieden (circa AWG 100 miljoen besparing per jaar in 2029).⁶

Investerings

Het CAft constateert dat na het eerste half jaar slechts 5 procent van het begrote investeringsbudget is aangewend voor investeringen. Oorzaken zijn een capaciteitstekort in de private sector die uitvoering moet geven aan de investeringen en de beperkte capaciteit bij de overheidsdiensten. Het CAft verwacht dan ook een forse onderuitputting van het investeringsbudget. Het CAft adviseert u een meerjarige investeringsagenda op te stellen. Dit kan helpen bij een effectieve en doelmatige inzet van investeringsmiddelen.

Budgettaire risico's

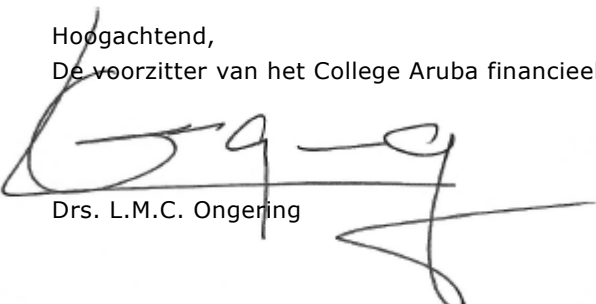
Een groot deel van de Arubaanse overheidstaken wordt uitgevoerd door entiteiten die 'op afstand van de landsregering' zijn geplaatst. Vanwege het ontbreken van actuele jaarrekeningen bij een groot aantal overheidsentiteiten is er onvoldoende zicht op de financiële gezondheid van deze entiteiten en de effectiviteit van hun dienstverlening. Dit zorgt voor risico's voor de begroting van Aruba en bemoeilijkt het toezicht door de Staten. Daar komt bij dat onduidelijk is hoe Aruba zich voorbereidt op grote opgaven als vergrijzing, klimaatverandering en energietransitie. Van belang is dat Aruba deze budgettaire risico's in kaart brengt en helder maakt hoe deze risico's worden geadresseerd. Hiertoe zou het hiervoor door het IMF ontwikkeld instrument kunnen worden ingezet.

Financieel beheer

Het financieel beheer is nog niet op orde. De uitvoeringsrapportages worden sinds 2021 structureel te laat aangeleverd en de laatst vastgestelde jaarrekening is van 2018. Een tijdige aanlevering van deze rapportages en vaststelling van de jaarrekeningen versterkt het zicht van de Staten op het financieel-economische welzijn van het land. Dit is van belang voor de uitoefening van het budgetrecht van de Staten. In het kader van het Landspakket werkt Aruba aan het verbeteren van het financieel beheer. Het CAft ziet deze ontwikkeling met vertrouwen tegemoet en benadrukt het belang van de duurzame borging van resultaten.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College Aruba financieel toezicht

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De voorzitter van de Staten van Aruba
De minister-president van Aruba
De directeur van de Directie Financiën

Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

In tabel 1 is de realisatie weergegeven van het financieringssaldo van het land voor de tweede kwartalen van de jaren 2023-2024. Tevens is de meest recente stand van de begroting 2024 opgenomen (tweede ontwerpbegrotingswijziging en najaarsnota (NJN)).

Tabel 1: Overzicht realisatie gewone en kapitaaldienst (in miljoenen AWG)⁷

	2e UR 2023	2e UR 2024	NJN 2024	% begrotings uitputting
Baten	843	885	1,809	49%
Directe belastingen	329	291	636	46%
Indirecte belastingen	354	406	806	50%
Overige baten	159	187	366	51%
Lasten	737	745	1,635	46%
Personeelslasten	237	237	481	49%
Goederen en diensten	92	96	226	42%
Rente	128	124	316	39%
Subsidie	106	114	244	47%
Overdrachten	83	84	180	47%
Bijdragen en afschrijvingen	90	89	187	48%
Exploitatieresultaat	106	140	174	81%
Kapitaaldienst				
Kapitaalontvangsten	19	21	40	53%
Kapitaaluitgaven	6	9	93	10%
Resultaat kapitaaldienst	12	12	-53	-23%
Financieringssaldo land	118	153	120	127%

Bron: eerste uitvoeringsrapportages 2032-2024 en BW 2024 van Aruba.

Baten

Aruba realiseert tot en met het tweede kwartaal van 2024 AWG 885 miljoen aan baten. Dit is AWG 42 miljoen meer dan ultimo tweede kwartaal 2023. De belastingbaten zijn tot en met het tweede kwartaal 2024 AWG 14 miljoen gestegen ten opzichte van dezelfde periode in 2023. De overige baten nemen met AWG 28 miljoen toe.

Belastingbaten

De realisatie van de directe belastingbaten is tot en met het tweede kwartaal 2024 AWG 38 miljoen lager dan 2023 en loopt ook achter op de begroting. Dit wordt voornamelijk verklaard door de lagere ontvangsten uit de winstbelasting. Vanaf 2024 is de aangifte van de winstbelasting gedigitaliseerd. De Belastingdienst heeft vanwege deze digitalisering belastingplichtigen extra tijd gegeven voor de aangifte (tot en met 31 juli 2024).

Aruba realiseert tot en met het tweede kwartaal AWG 406 miljoen aan indirecte belastingen. Dit is in lijn met de NJN (ultimo tweede kwartaal 50 procent uitputting).

Overige baten

De overige baten zijn AWG 42 miljoen hoger dan in 2023. Dit wordt met name verklaard door hogere ontvangsten uit de toeristenheffing en erfpachtrechten. De realisatie tot en met het tweede kwartaal 2024 ligt in lijn met de begroting.

Lasten

In het tweede kwartaal van 2024 realiseert Aruba AWG 745 miljoen aan lasten. Dit is een stijging van AWG 8 miljoen ten opzichte van het tweede kwartaal van 2023.

Personeelslasten

De personeelslasten van het land (enge definitie) bedragen eind tweede kwartaal 2024 AWG 237 miljoen. De personeelslasten zijn nauwelijks gestegen ten opzichte van 2023. De dalende trend sinds de coronacrisis van het aantal fte's is vanaf het eerste kwartaal 2024 gekeerd. De nieuwe aanstellingen zijn vooral toe te schrijven aan de capaciteitsuitbreiding bij de Belastingdienst en het Korps Politie Aruba. Om het financieel beheer te verbeteren, is ook versterking gezocht voor de Directie Financiën.

In de UR is de public wage bill (personeelslasten conform brede definitie LAft) opgenomen. De personeelslasten conform de norm in de LAft bedragen ultimo tweede kwartaal 2024 AWG 307 miljoen, oftewel 4 procent van het bbp. Per 1 juli 2024 zijn de salarissen voor het personeel bij de overheid en in het onderwijs geïndexeerd. Deze stijging zal vanaf het derde kwartaal zichtbaar zijn.

Rentelasten

De rentelasten zijn eind tweede kwartaal 2024 licht gedaald (AWG 4 miljoen) ten opzichte van dezelfde periode in 2023. Dit is vooral een momentopname. Het zwaartepunt van de rentelasten, die op kasbasis geadmistreerd worden, ligt in de laatste twee kwartalen van 2024. De rentelasten zullen conform de NJN in 2024 op jaarbasis AWG 316 miljoen bedragen. Dit is ruim AWG 50 miljoen hoger dan in 2023.

Kapitaaldienst

De kapitaaldienst toont in het eerste kwartaal van 2024 een positief resultaat van AWG 12 miljoen. De baten bedragen AWG 21 miljoen en zijn grotendeels afkomstig uit vrijgekomen afschrijvingen. De lasten van AWG 9 miljoen bestaan voornamelijk uit investeringen (AWG 4 miljoen) en verstrekte studieleningen (AWG 3 miljoen). Aruba begroot voor 2024 AWG 70 miljoen voor investeringen. Tot en met het tweede kwartaal van 2024 is slechts 5 procent daarvan gerealiseerd.

Financieel beheer

De begroting 2024 is tijdig vastgesteld. Met de voor- en najaarsnota kan Aruba tijdig bijsturen en de begroting aanpassen. De uitvoering- en verantwoordingsinformatie loopt echter enorm achter. Zowel de uitvoeringsrapportages als de jaarrekeningen worden te laat aangeleverd. Bij gebrek aan verantwoordingsinformatie kunnen het CAft en de Staten hun taak minder effectief uitoefenen.

Collectieve sector en overheidsentiteiten

In tabel 2 is het begrote resultaat voor 2024 van de gehele collectieve sector van Aruba weergegeven. Tevens is de meest recente stand van de begroting 2024 opgenomen (tweede OBW en NJN).

Voor de entiteiten binnen de collectieve sector geldt dat het positieve resultaat voor het tweede kwartaal 2024 wordt veroorzaakt door overschotten bij de AZV, SVb en de Aruba Tourism Authority (ATA). In het tweede kwartaal van 2024 behaalde de AZV een overschot van AWG 42 miljoen. De hogere economische groei leidt tot meer inkomsten uit premies en de bestemmingsheffing AZV (BAZV). De SVb verwacht eind 2024 een resultaat van AWG 53 miljoen. Gezien de realisatie tot en met het tweede kwartaal van 2024, verwacht het CAft een meevaller bij zowel de AZV als de SVb.

Voor Serlimar wordt een negatief resultaat van AWG 1 miljoen verwacht. In de UR wordt onvoldoende toegelicht wat de oorzaak hiervan is en in hoeverre dit een risico vormt voor het land in het kader van de aanzuiveringsplicht.

Tabel 2: Overzicht resultaat collectieve sector (in miljoenen AWG)⁸

	2e UR 2023	2e UR 2024	NJN 2024	% begrotings uitputting
Financieringssaldo land (A)	118	153	120	127%
Exploitatie	106	140	174	81%
Kapitaaldienst	12	12	-53	-23%
Resultaat entiteiten (B)	59	144	74	195%
AZV	17	42	37	111%
SVb	19	63	53	119%
ATA	26	39	18	218%
Serlimar	-2	0	-1	18%
SEPB	0	0	0	-
UA	-1	0	0	-
Correcties ⁹	0	2	-33	-
Collectieve sector (A+B)	177	297	194	153%
Tekort/overschot (% bbp)	2,5%	3,9%	2,6%	153%
bbp ¹⁰	7.061	7.622	7.622	-

Bron: tweede uitvoeringsrapportages 2023-2024 en BW 2024 van Aruba.

Aruba wijst samen met Nederland tweejaarlijks, na advies van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van Aruba en in samenwerking met het CBS van Nederland, vóór 1 april aan welke rechtspersonen er met ingang van het volgende begrotingsjaar tot de collectieve sector behoren.¹¹ De collectieve sector voor het jaar 2024 moet nog door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) worden vastgesteld. Het CAft benadrukt hierbij het belang van een eenduidige benadering voor de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Bijlage 2: Eindnoten

¹ Op basis van artikel 17 lid 1 van de LAft reageert het CAft op de tweede UR. Het toetsingskader voor de beoordeling van de UR wordt gevormd door de aangepaste LAft die op 1 januari 2024 inwerking is getreden.

² Uitvoeringsrapportage 4^e kwartaal 2023 Land Aruba.

³ Artikel 14 lid 1 sub c van de LAft.

⁴ Het schuldquotereductiepad in de LAft gaat uit van een schuldquote van 70 procent van het bbp in 2031. Met 72 procent van het bbp na het tweede kwartaal 2024 ligt de huidige schuldquote ruim onder dit reductiepad.

⁵ De budgetflexibiliteit wordt sterk ingeperkt door de hoge rente- en personeelslasten en de publiek-private samenwerkingsverplichtingen (PPS). Deze lasten kunnen niet eenvoudig worden verlaagd. Het aandeel van deze lasten in de totale baten van het land is bijna 60 procent.

⁶ De besparing is sterk afhankelijk van de renteontwikkeling, de renteverlaging op de coronaleningen, inzet van overschotten bij de overige entiteiten voor aflossing en de mate van herfinanciering van de aflopende buitenlandse leningen via Nederland.

⁷ In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

⁸ In deze tabel is sprake van afronding op hele AWG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

⁹ Ter voorkoming van dubbeltellingen worden correcties aangebracht. Zo wordt het resultaat van de ATA in jaar t als dividend uitgekeerd in jaar t+1.

¹⁰ IMF, World Economic Outlook, April 2024.

¹¹ Artikel 22 van de LAft.